

L U F

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Lup. 86.

1

Hornskedar och andra föremål av Horn.Användning, handlet och tillverkning.Användning.

Hornskedar var utmärkt brukligt bland allmänheten på landsbygden, de voro i bruk i början på 1800-talet, det talade min mor om, och hennes fäders hade omtalet. det för henne. Fördelen med hornskedar, till bekvämlighet vid måltider, var att när de åt kokt mat som de skulle bruka skedar, så varm mat såsom köttsoppa, eller ärtsoppa, så hornskedarna blevo ej så varma som de tunna bleckskedarna, en nackdel med nya hornskedar, voro, om de ej voro utblotta efter tillverkningen, så fick de hornsmak, när de åt med dem. In på 1900-talet kom metallskedar i bruk först bleckskedar, men de äldro förtickade ej dem, i varm mat där skedar skulle ^{väsa} i bruk, men de brände sig i munnen, och bondmosan fick taga fram de gamla hornskedarna, väl gjorda hornskedar och nya voro glatta så de togo lätt i munnen, men när hornskedarna blevo gamla och urgröpta då urfjällade de sig

och de kunde se sig i spegeln av dem, men där var hornskedar
som de haft i vardagsbruk en hel mans ålder, vid fästtillsättningar, då
hade de på rika ställen silverskedar och andra silver saker, och andra
mindre silfverade hade nysilver och aluminium och messing skedar.

Hornskedar: En större hornsked med långt hornskäft att skumma
gräddor av den mjölk som var uppslagen i kär av bögmärsten, eller bläcks
sätt som dessa kär gemensamt kallades, denna sked kallades flöda-
"ske" gräddan samlades i kruka till beredning av smör.

Skedarna förvarades i en bordlåda i det stora bordet i "folkstugan".
Skedar gick med i disken bland de andra träken, som nyttjades vid
måltiderna. De bättre s. t. gillsskedarna hade sin plats i en
möbel i en av de finare rummen.

Arbets folk hade ej skedar med sig, ej heller gäster, men i äldre
tid, då förrings gillen var vanliga, då gästerna hade bröd och smör,
ost, siggryns gröt, i kopparskålar, och en flaska bränn, matbestick
kniv, gaffel, var ej brukligt, och skedar, då ett bröllop varade i dagar
sju, en begravning i fyra eller fem dagar, så det behövdes gott
att gästerna hade mat med sig.

Andra huserad av horn dosor = till förvaring av småsaker
knappar och ringar. Knappar av horn i prästkläder och även i andra
kläder. Snusdosor av horn - botten och lock av horn, en finna
tillverkade horn dosor midtuppsittet var av horn botten och lock
av nysilver, på locket var ingraverat ägarens namn, och i under-
kanten tillverkarens namn, L. H. Wänga, handlagen på liar var arbetade
lathorn, - de s. k. "lithoragamma". Bruthorn, fjälsterhorn som begagnades
vid blodbaser och kackepötsa beredning. Vävstredskrokar frammar
"lusabrammar" att rösa vildelpuren ur stegen.

Inköp av horn arbeten:

(Hornstredsmakare eller anhängare till dem bedrev försäljningar,
de var från Glumåkra - Lönsboda eller från Markaryds trakten.
Vävstredshandlarna var från norra delen av Skåne från Fäbult
Skånes Fagerhult och från Markaryds trakten en by Gösbult
där tillverkades vävstredar som försålles i orterna, och tillhörande
vävstredskrokar som myllas vid trädarnas indragning i vävstreden
"s. k. trå i stegen". Vi har i Cederborgs skrivelser om
småknapparna. Där han skriver om en hornstredsmakare

benämnd "Löns hornsked". Han tillverkade hornskedar och
kruthorn, som voro eftersökt av snapphanarne, han ägde en
stuga i Långaröds skog. Så förmler historien, det låter vi vila
därhän, en grund har vi att yrkes arbete bedrens då vid denna
tid: Handlare i varje butik på landet och städer hade de
horn saker till försäljning och vid marknader. En tid var det
göt moden, lachorn fin putsade, två horn uppsatta på en präda klädd
med sirligt prälande, tyg upphängda i fämnusen som hatt och kläd-
hängare, jägare hade som "trofé" ett sälfurs horn på väggen stundom
flera, och grävsvinsskinn på dem hängde de sina bössar, kruthorn
och jaktväska, senare kom Elgfjurs horn på väggen, för femtio år
tillbaka var inte elgen kommen ner i gömgestugorna.
För femtio år tillbaka kunde man lå råpa ett hatut dussin
hornskedar för 1,50, pr. st. 30 öre. Benknappar nyttjades mycket
i kläder, såsom de hemmasvade prätskinnen, som syddes till män
som präströjor, gula oxärgade, de hade mycket vanligt med
hornknappar, även i de stora trapprockarna, som var ett varmt
ylagg i åkturer vinter tid, kappknappar bestod en Johansklänning syddes:
(28 öre)

Ben, och horn kulor till päpphandtag, och jupmunstycke av horn, Wästerås
bonollare hade västerås krokar till salu.

Tillverkare av horn arbeten.

Har inte här i närmaste socknar varit några hornskredsmakare, men i Östra
göinge, Linnåkra och Öskened Länstada och Östby socken, där var
osterna för attika slags horn slöjd, och därutlännd denna nämnda yrkesgren,
och från dessa orter kom de mästertliga konstnärliga tillverkade "kruthornen",
i de stora strogarna var godt om vilketråd, och varje göing hade skjutgevär,
och varje pojke fick en misare mynningsladdare, att öva upp sig på, för att
bliva en strickig skytt, och det bidrog att de som tillverkade kruthorn hade
arbete. En hornskredsmakare kom i tal med prästen om hornskredsarbete, var på
hornskredsmakaren hade godt om arbete? Ja svarade den tillfrågade, om jag
bara haft horn: Då sade prästen, hade ni horn vore ni färdig: Men
när på 1890 talen brässesmederna i göinge i dessa nämnda församlingar
började att ändra om mynningsladdare, brässorna användades om till bälsladdare
med laddade patroner. Då behövdes ej kruthorn, och hornskredorna av
metall kom i bruk, då fick horn arbetet till det Mästa inskränkas.
Men det sköjde några är främst innan hornskredorna slutade att begagnas.

En gammal man sade att han haft sin hornstred och ätit med ^{älders} andelen
mans, allmoges herrnen på landet hade varje familjemedlem sin hornstred,
och i ändan på skaplets innersida var inskrivet ägarens initialer såsom H. P.
eller E. A. o. s. v.

Tillverkning av hornarbeten.

Här i byggen var ej någon som tillverkade horn arbeten, det var i de nämnde
församlingarna i Östra Göringe. Jag hade en från Hjärsås som hade lite
kun om tillverkningen. Men han har samlat till sina fäder: Men en del av det han
berättade, skall jag nedskrivna. Tillverkare av horn arbeten var en del
som ägde ett litet hemman, och i den tiden när detta yrkes arbete bedrevs, hade de
ej stora inkomster av de små jordbrukets delarna, de vasa mer handverkare
Här i Göringe var, var "karamagare" de som gjorde träkar spannar byttor
balfar, = de kallades "böckare" eller senare namn turnbindare, skava makare, handmakare
sivemakare läsesmeder, börsmeder, krogmakare, handt verkst gav pengar med det
samma. En del hornarbetare var backstug sittare, horn och bevirran, och
när deras barn vuxit till fick de vara behjälpliga i arbetet, och hustrur i
familjen var ute och sålde de tillverkade varorna, och de kunde laga långa
turer ut åt byggena, allt efter som de sålt i byggena så sträckte de sina färder

Till och med ned åt Skåne kring städerna Lund och
Malmö. för kreaturens horn begagnades i hushållsarbete.

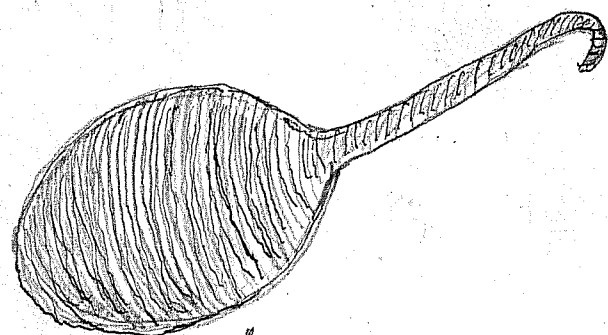
Prisen på horn är ej bekant, men här på orten som ej var
efterfrågan på, man kan säga de voro värdeflösa, men när de
horn som behövs vara horn de upp i pris.

Pressarna voro gjutna järnformar. puts medem var bokasta, men putsen
var genomgående, och fodrade ett mycket genomgripande arbete, grov sand
fick göra det första grovarbetet. Fjäderhorn såldes i Styckvis, skedarna
voru bundade i halv och dussin bemäta,
efter hornskedarna putsning, lade de dem i hästgödsel, och sedan i en grov-
brödsdeg, som drog den smake av horn som var i skedarna.

Innan hornskedarna kom i bruk hade de träskedar. Skedarna hade
sin puts, i en läda i det stora matbordet som stod i "folka stuan".

ACC. N:R M. 12190:8.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Flöda ske

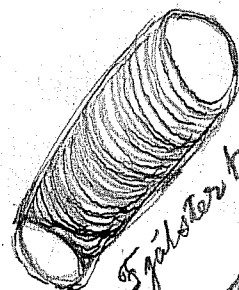

apphåls
Pryl:

Kruthorn

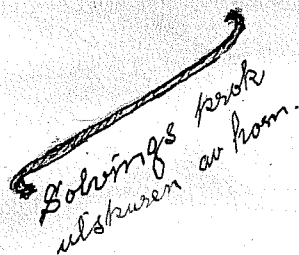
Teckning av F. S.

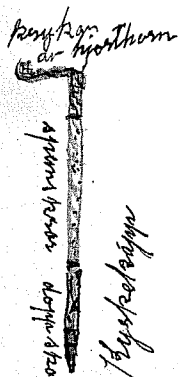
Fjälster horn

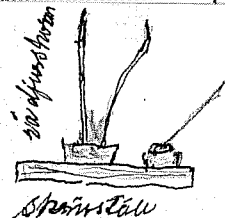
Vävske dskrok

Solrings
ulskuren av horn.

kyrkens
hörn
april 1888
kyrkens
hörn

spinnstäv